

Література:

1. Зламанюк Л. М. Нетрадиційні форми уроків хімії. 8 клас – Х. : Основа, 2005. – 128 с. – (Б-ка журн. Хімія; Вип. 2(26)).
2. Кларин М. В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта // Педагогика, 2000. – № 7. – С. 12-18.
3. Матвеева И. А. Реализация компетентного подхода посредством технологии метода проектов [Электронный ресурс] / И. А. Матвеева. – Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/418499/>.
4. Муравлева О. И. Инновационные технологии обучения, реализуемые в практике учителей химии [Электронный ресурс] / О. И. Муравлева. – Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/513604/>.
5. Сакевич Г. В. Наш опыт изучения интереса учащихся к химии // Химия в школе. – 1998. – № 2.
6. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе. – М.: Просвещение, 1987.

Жуковська С. В.*

СОЦІАЛІЗАЦІЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ТРЕНІНГОВОЇ РОБОТИ

Стаття присвячена соціалізації старшокласників засобами тренінгової роботи на прикладі вивчення курсу «Школа проти СНІДу» за методикою розвитку життєвих навичок.

Соціалізація – процес і результат засвоєння людиною історично створених соціальних норм та культурних цінностей, що передбачають його включення в систему суспільних відносин та самостійне відтворення цих відносин [5].

Соціалізація охоплює всі етапи життєвого шляху людини, протягом якого вона засвоює та використовує цінності культури. Кількісне накопичення засвоєних цінностей у певний період переходить у нову якість, що виявляється в зміні структури та спрямованості особистості.

Головними завданнями вчителів є виховання громадянина України, формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, якій притаманно почуття власної гідності, повага до прав і свобод людини, свідоме ставлення до обов'язків людини й громадянина, гордість за свою Батьківщину, здатність до саморозуміння й самовдосконалення, активної участі в соціальному житті країни.

У формуванні означених важливих якостей, розвитку соціальної компетентності, вихованні особистості громадянина сучасної демократичної держави важливе місце займає середовище – усе те, що оточує дитину від народження до кінця життя, починаючи із сім'ї, шкільного оточення й завершуючи середовищем соціальним, у якому вона народжується і яке

* **© Жуковська С. В.**

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

створює умови для її розвитку й виховання [2].

На жаль, у практиці роботи навчальних закладів процес соціалізації особистості залишається прерогативою виховання, яке за умови традиційної освітньої моделі набуло характеру другорядності, поступившись першочерговістю процесу навчання. Як результат, більшість випускників шкіл мають слабо сформовані життєві компетенції, нерозвинуті соціальні здібності, через що важко адаптуються до сучасних суспільно-економічних умов, не здатні до самореалізації в соціумі, проявляють схильність до асоціальної поведінки. Саме тому це питання є актуальним.

У свою чергу, це питання потребує від педагогів переглянути традиційні підходи до процесу соціалізації учнів та учнівського колективу в навчальному процесі.

Великого значення має діяльнісно-комунікативний підхід, який реалізується через тренінгові методи навчання, що сприяють установленню партнерських взаємин між усіма учасниками навчального процесу [1].

Сьогодні значна увага приділяється інтерактивним методам навчання із застосуванням навчальних комп'ютерних програм, мультимедійних проекторів, сенсорних дошок, що забезпечує можливість організації ефективної навчально-пізнавальної діяльності. Проведення уроку за умов використання інтерактивних методів навчання має багато спільного із проведенням тренінгів.

Слово «тренінг» походить від англійського «to train», що означає «навчати, тренувати, дресирувати». Тренінг – це одночасно:

- процес пізнання себе та інших, який необхідно зробити цікавим і неповторним;
- неформальне, невимушене, конструктивне спілкування;
- ефективна форма набуття знань;
- інструмент для формування вмінь і навичок;
- форма розширення власного досвіду;
- спеціальна технологія, яка допомагає краще зрозуміти та усвідомити власний світ та зробити своє життя успішним;
- керівництво власними бажаннями та діями.

Отже, під час тренінгу необхідно створити умови для неформального, невимушеного спілкування його учасників, що відкриває перед учнями безліч варіантів розв'язання проблем, сприяє розвитку групової динаміки, міжособистісних взаємин і норм у групі. Як правило, учасники в захваті від тренінгових методів, тому що ці методи роблять процес навчання цікавим, не обтяжливим [3]. Тренінгове навчання сприяє формуванню навичок співпраці, відкриває нові перспективи.

Тренінг сприяє інтенсивності навчання, результат якого досягається в активній роботі всіх його учасників. Знання під

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

час тренінгу не подаються в готовому вигляді, а стають продуктом активної діяльності самих учасників.

Тому деякі навчальні курси, які нині вивчаються в загальноосвітніх навчальних закладах, передбачають застосування саме тренінгових методів навчання. Таким є, зокрема, курс «Школа проти СНІДу».

Як відомо, СНІД – одна з найгостріших проблем, з якою людство ввійшло у ХХІ століття. Серед численних хвороб, від яких нині страждає людство, синдром набутого імунного дефіциту (СНІД) є однією з найтяжчих. Цю хворобу спричиняє особливий збудник – вірус імунодефіциту людини (скорочено ВІЛ). Тому в школі й вивчається курс «Школа проти СНІДу».

Мета курсу – вплинути на поведінку учнів з метою захисту їх в умовах епідемії ВІЛ/СНІДу, формувати толерантне ставлення до ВІЛ-позитивних людей та їхньої адаптації в соціумі.

Зміст навчання має превентивний характер, тобто орієнтується на зону найближчого розвитку дітей з урахуванням їхнього актуального розвитку. Виховання соціально спрямованої й відповідальної поведінки доцільно починати до того, як учні зіткнуться з реальними проблемами у своєму житті. Навчально-виховний процес має орієнтуватися не лише на засвоєння учнями досвіду інших людей, а й на формування власної стратегії самоосвіти, самовиховання й саморозвитку. Використання методів, що базуються на активній співпраці учнів між собою і з учителем, підвищує ефективність педагогічного впливу.

Навчальним завданням є формування життєвих навичок, що забезпечують:

1. Підвищення рівня знань:
 - шляхи передачі й методи захисту;
 - як зменшити ризик інфікування;
 - як будувати рівноправні стосунки;
 - як протидіяти дискримінації.
 2. Досягнення позитивних змін у ставленнях:
 - серйозне ставлення до проблем ВІЛ/СНІДу;
 - усвідомлення необхідності протидіяти тиску однолітків;
 - позитивне ставлення до відстрочення початку статевого життя.
 3. Формування позитивних змін у намірах:
 - намір не вживати наркотиків;
 - намір використовувати презервативи в разі сексуальної активності.
 4. Набуття позитивних змін у вміннях і навичках:
 - уміння відмовитися від пропозиції вжити алкоголь;
 - уміння відмовитися від пропозиції про сексуальну близькість;
 - уміння гідно сказати «Ні» на інші небажані пропозиції.
- Кожен тренінг починається зі знайомства. Хоча всі присутні

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

добре знайомі, але духовний світ кожної людини неосяжний. Завжди цікаво дізнатися щось нове про тих, кого, здається, знаєш усе своє життя.

Тому існує низка вправ, які надзвичайно ефективно допомагають тренеру вирішувати основні завдання, що виникають у процесі навчання. Вони полегшують процедуру знайомства учасників тренінгу, дають можливість з'ясувати їхні очікування від тренінгу, сприяють досягненню згуртованості групи, полегшують міжособистісне спілкування, чергують інтелектуальну працю з необхідним фізичним навантаженням, загалом успішно розпочати, провести й завершити тренінг [2].

Так, вправи використовуються для досягнення найрізноманітніших цілей – наприклад:

1. Вправа «Знайомство» допомагає зняти психологічне напруження, створити умови для ефективної співпраці.

2. Вправа «Правила» – визначити правила продуктивної роботи групи під час тренінгу.

3. Вправа «Очікування» – визначити очікування й отримати зворотний зв'язок.

4. Інформаційне повідомлення.

5. Рухавка.

6. Вправа «Послання у світ».

7. Рефлексія. Повернення до очікувань.

8. Вправа «Прощання» дає можливість подякувати один одному за співпрацю, позитивно налаштуватися на майбутні заняття.

Удало підібрані вправи роблять тренінг приємним і цікавим, створюють атмосферу дружнього для учасників середовища.

Ефективність курсу оцінюється за наявністю змін у знаннях, психологічних установках, намірах та вміннях учнів, що відбулися у процесі навчання. Для отримання даних для визначення величини цих змін двічі проводиться анонімне анкетування: до початку навчального курсу (тест «До») і після його закінчення (тест «Після»).

Порівняння анкет «До» і «Після» дає можливість оцінити реальні зміни, що відбулися в знаннях, ставленнях, намірах й уміннях кожного учня.

Характерним є те, що після завершення тренінгу не всі його результати осмислюються учасниками одразу. Повною мірою ефект тренінгу з'ясуватиметься пізніше, коли учасники застосовуватимуть набути знання та вміння на практиці, у повсякденному реальному житті, тобто в соціумі.

Головним у соціалізації дитини є соціальна адаптація (приспособлення до суспільного середовища) [4].

Соціалізація підростаючого покоління відбувається під впливом величезної кількості суспільних структур, важливішими з яких є найближче соціальне оточення – сім'я, товариші,

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

дорослі люди, з якими безпосередньо спілкуються учні.

Отже, важливе завдання педагогів – забезпечити розбудову освітнього простору, у якому особистість із раннього дитинства усвідомлювала б свою суспільну значущість і через систему тренінгів набула досвіду взаємодії із соціумом.

Література:

1. Гуров В. Н. Семья в системе формирования современной личности // Пед. образование и наука. – 2001. – №4. – С. 19-40.
2. Киричук О. В. Формування в учнів активної життєвої позиції. – К.: Рад. школа, 1983. – 136с.
3. Технологія проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді / Г. М. Бевз, О. П. Главник. – К., 2005. – С. 88- 146.
4. Фопель К. Технология ведения тренинга. Теория и практика / пер. с нем. – М.: Генеза, 2003. – С. 8-38. – 272с.
5. Швацкий С. Роль среды в педагогическом процессе // Народное образование. – 1964. – С. 183.

Комінарець Т. В.*

ОСОБЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЛІТЕРАТУРИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

У статті висвітлено місце і значення інтегрованих уроків у викладанні літератури в загальноосвітній школі.

Пріоритетним напрямком у розвитку освіти України у XXI столітті є «підготовка людей високої освіченості й моралі, кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження науково містких та інформаційних технологій, мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці» [6, с.34].

Реформування освіти в Україні спрямоване на забезпечення переходу до гуманістично-інноваційної моделі, яка сприятиме зростанню інтелектуального, культурного та духовно-морального потенціалу майбутніх свідомих громадян нашої країни. Базою для поліпшення якості освіти є створення інноваційного підходу, що зазначено в «Положенні про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» з метою впорядкування інноваційної освітньої діяльності в системі освіти. А стратегічними пріоритетами діяльності вчителя світової літератури є інтеграція в сучасний суспільний простір через комунікативне поле. На виконання пріоритетних завдань у галузі освіти в нашій діяльності реалізується й мета державної політики щодо розвитку освіти, яка полягає у створенні умов для розвитку особистості й творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати й

* © **Комінарець Т. В.**